

Год. IV.

Број 38.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИЦИ:

Протојереј Јован Јеремић и Сава Петровић.

У Новом Саду у недељу 18. септембра 1894.

МАЛИ ЗБОРНИК МОЛИТАВА

НА ПОТРЕБУ ПРАВОСЛАВНИМ СРПКИЊАМА, НАРОЧИТО ПРИ БОЖАНСТВЕНОЈ
ЛИТУРЂИЈИ.

Српски у стихове сложио Иван М. Поповић.

(Прештампавање забрањено).

(Наставак).

Пре наставе, школе.

Преблагим нам Створитељу,
Пошљи међ нас благодати
Од светог Ти Духа амо,
Да душевне силе наше
Обасјава, укрепује;
Да, пазећи на све оно,
Што ће нам се предавати,
На хвалу Ти одрастемо,
И на радост оцу, мајци,
А на добит завичају!

После учења.

Из дубине благодарни
Јесмо Теби, Саздаоче,

Што си Своје превелике
Нас милости сподобио
И дао нам, да смо пажњу
За науком обрађали!
При томе се молимо Ти,
Да нам спасеш старешине,
Родитеље, наставнике,
Који воде нас на добро
И истине познавању!
Нама даћеш моћ и снагу
За напредно проширење
Кориснога сваког знања!

Анђелу хранитељу.

О, веснице вишег Бога,

Свети, благи мој чувару,
Одржи ми и заклањај
У Господњем страху живот!
Утврди ми ум, да иде
Истинитим, правим путем,
И нагони душу моју
На небесну, горњу љубав,
Те да — Тобом упућена —
Вељу тада задобијем
Од Исуса Христа милост!

Молитве при божанственој литурђији.

На поласку — или пред улазак — на
св. службу.

Веселост ми загрејала груди,
Радост ми је испунила душу,
Кад су рекли: Пођимо у цркву!
По мнџини милости Ђу Твоје,
О, Господе, у дом Ти да уђем,
Светоме се поклонити храму
И побожно молити се онде!
Настави ме, поучи у правди,
Зарад мојих душмана поравни —
Пред лицем Ти — стазе ми и тако
Управи их к доброты, врлини,
Без икаквог спотицања тада —
Ка' што треба — да будем у стању
Прослављати једино Божанство:
Оца, Сина и светога Духа
Сад и вазда, увек и до века!

Пре почетка богослужења.

Христе Спасе, Владико и Боже!
Милостив си и подашан свима,
Који Тебе искрено призивљу.
Светој Ти се покоравам вољи
И молим се: удостој и мене
Смерно, радо, са љубављу, мирно
И с великом пажњом да узмогу
До свршетка узвишене ове
Литурђије остати и бити;
Уз то срцем сакрушеним дотле
И чистоћом савести Тебика
Молити се: милосрдном Творцу!
Да, Господе и Царе, почуј ме,
Почињем Те призивати, дај ми
Општење свих грехова мојих,
Јер једини благословен јеси
Са Оцем Ти и са светим Духом
И такав ћеш остати на веки!

Кад свештеник рекне: „Благосло-
вено царство“.

Вељи Боже, погледај ме грешну,
Молитву ми исправљај и води,
Удали ми нечисте помисли,
Све из мога изгони их срца!
Обасјај ми ум светлошћу дивном:
Познавањем Тебе — и приклони
Ухо Своје, да услишаш мене,
Која Ти се молим и на Твоју
Силну милост чекам и уздам се!
Ти си Бог ми и пред Тобом сада
У овом Ти молитвеном дому —
Ту стојећи — вапијем понизно:
Укрени ме, милостиви Творче
И у своме научи ме страху!

При входу са св. еванђељем, кад
џакон — или свештеник — узгласи:
„Премудрост, прости!“

Спаситељу, Господе преблаги,
Који мене нашао си грешну
За достојну видети са светим
Еванђељем улазак и Твог се
Богојава и живљења тада
Међ људима поменути с њиме,
Погледај ме ка' љубилац добри
Васцелога човечанског рода!
Милостиво дај, да у памети
Имам, носим заповеди Твоје,
Верно, право да их свагда храним
И достојне свеудиљ у стању
Да Ти будем појати овако:
О, приђите, приступите, да се
Поклонимо и да сви ка Христу
Припаднемо! . . . избави нас, чувај,
Сине Божји, који год певамо:
Аллилуја, нека Ти је слава!

Кад поју: „Свјати Боже.“

Свемогући Господе и Творче,
Који песму трисвету од сила
На небеси — од анђела — примаш,
Чуј и ово од служавке Своје
Недостојне трикратно појање
И даруј ми у све дане жића,
На сва лета и свакога часа
Да Те могу без преступа, греха:
Оца, Сина и светога Духа
Прослављати, појући са страхом:
Свети Боже, свети кренки, свети
Бесамртни смилуј се на људе!

Пред апостол, кад се поје прокимен.

Сподоби ме, Госпoде, да могу
Са љубављу и достојно Твојих
Апостола проповеди смерно
Послушати, јер од Њих су нама,
Целом свету о срећи и миру
Благе вести долазиле свагда!
Откривењем тих речи Им, даћеш,
Да се лепо научи, просвети
Дух ми Твојом благодаћу, амин!

По свршетку читања посланице,
кад запоју: Алилуја.

Теби сваку одајући хвалу,
Неразделна Тројице пресвета,
Оче, Сине и Душе, кличемо
С анђеоским редовима складно:
Алилуја — и топло и жарко
Молимо се, да исцелиш бóље,
Слабости нам и душе и тела,
Те да здрави певамо Тебика:
Алилуја — као Богу своме!

Божанствена Тројице и вечна
И препуна милости, доброте,
Оче, Сине и Ти свети Душе,
Наш једини Саздаоче, Боже,
Мудрости ћеш свима оним дати,
Који за то од срца се моле!
Исправи нас, упути и чувај,
Достојно Ти узносећи име,
Алилуја да зовемо скупа!
О, Тројице, Госпoде преблаги,
У Тебе су извори живота,
Избави нас од вечите смрти
И сподоби, да можемо с Твоји
Праведници у станови рајски
Алилуја запевати Теби!
Трпељива Тројице, у Које
Милости је неизмерно многе,
Подари ми опроштење греха
И удостој мене, да наслeдим
Вечно жиће у небесном царству,
Алилуја да појем на веки!

(Наставиће се).

РУКОВОДСТВО БИБЛИЈСКОЈ ИСТОРИЈИ НОВОГА ЗАВЕТА.

Одио четврти.

Дјела и учење Исуса Христа од друге до треће пасхе.

(Наставак).

XI. Дјеловање у Галилеји и у околици Галилејског језера.
Избор дванаесторице апостола. Проповијед на гори и суштина новозавјетног законодавства.

Сви ти догађаји показиваху, е бјеше немогуће проповиједати јеванђеље у Јудеји без запријека; с тога оде Христос опет у Галилеју на обале свог милог језера Генисаретског. И тамо, удаљен од бијесна фанатизма слијепијех приврженика преживјела завјета, поче потанко излагати начела новог завјета, — за разлику од старог завјета. Али да не остане проповијед гласом онога, који вапије у пустињи, требаше формално саставити изабрани круг посљедоватеља, који одрекавши се све прошлости своје, мораху се сасвијем посветити новоме и послужити као зрно, из кога имаше да узрасте дрво новозавјетног човјештва. И зато учини то Христос најприје.

У то доба иђаше већ непрестано за Спа-

ситељем народ, жељан да чује његове божанствене ријечи и да се користи чудесима његовијем. Спаситељ, уморивши се проповијеђу, отишао сáм на једну гору и проведе ондје ноћ у молитви, припремајући се за велико дјело, које га чекаше сутрадан. И кад свану, дозво Христос к себи најоданије посљедоватеље и изабра између њих дванаест ученика, који од тог доба постадоше не прости посљедоватељи Христови, какви бјеху до селе, већ његови *апостоли* т. ј. посланици, који примише на себе обвезу да ће не само примати, већ и ширити ново учење. Он их изабра дванаесторицу, како би изабрани народ новог завјета имао такође, као и народ старозавјетни, дванаест духовнијех родоначелника или патријараха. Сви ти изабраници бјеху прави Израилђани, а не незнабошци или прозелите, пошто се имаше баш кроз потомке Аврамове раши-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

риту благослов новог завјета на незнабошце; али их не изабра из кољена Левијина или свештенства Аронова, јер Христос оснивао сасвијем ново свештенство. Изабирајући апостоле Спаситељ се свакако обазрео на духовне способности изабраника. Он не изабра богате, просвијећене и могућнике овога свијета, већ саме просте људе, који се одликоваху чистом и никаквијем лажнијем утјецајима непокованом душом, која пружаше подесно земљиште за сјетву нове благовјести. Овако се зваху ти патријарси новозавјетног човјештва: Петар и Андрија, синови Јонини; Јаков и Јован, синови Зеведејеви, и Филип — сва петорица из малог рибарског села Витсаиде. Затијем Натанаил или Вартоломеј, Тома, Матеј, Јаков Алфејев (или Мали), Јуда, брат Јаковљев, Симон Зилот, родом из Кане и Јуда Искаријотски т. ј. родом из јудејске варошице Каријота. Из те славне дружинице скоро су нам са свијем непозната тројица: Јаков Мали, Јуда брат Јаковљев и Симон Зилот. Јеванђеље нам ништа не прича о тима личностима и тек нам напомиње јеванђелист Јован, описујући тајну вечеру, „Јуду не Искаријотског“, који скупа са осталима стави Христу познато питање (Јов. 14. 22.). Симон нам је познат тек по свом придјевку Зилот. Имена „Зилот“ или „Кананит“ значе једно те исто, и показују, да бјеше он некада горљив и одан приврженик Јуде Хискаљскога. Грчка имена Филипа и Андрије, а и та околност што се обратише баш на Филипа Грци, који зажелише да се виде са Спаситељем прије свршетка његова дјеловања на земљи, коју он жељу саопшти Андрији, показују, е бјеху они могуће у некој свези са Јединицама; но сјем тога, како бише први пут позвани у службу, немамо о њима другијех вијести, а тако исто и о Натанаилу и Матеју. О Томи, прозваном Дидидом т. ј. близанцем, који је назив тек грчки пријевод његовог јеврејског имена, имамо неколико занимљивијех података, који показују, да бјеше човјек ориђинална карактера, искрен и простодушан, али и нагао и великодушан; готов да умре за вјеру, али и цјенидлар. Јуда, човјек из Каријота, могуће једини Јудеј у друштву апостолском, долази увијек напоље у списку апостолском, јамачно јер далеко изостајаше иза другијех у способности к високој дужности апостолства, што и доказа последије својим издајством. Између све дру-

жине апостолске паде у дио тек тројици, Петру, Јакову и Јовану, највиша част, да уђу у најтјешњи круг најизабранијијех другова и посљедоватеља Христовијех. Једино њима би дозвољено да присуствују кад васкрсе Исус кћер Јаирову, преображењу и молитви у очи смрти у башти Гециманској. О Јакову не знамо ништа више, сјем да му паде у дио висока част, те умрије први између апостола смрћу мученичком. Он се и брат му Јован, и ако бјеху рибари, судећи по свему, налазио у повољнијем материјалнијем приликама, него ли другови њихови. Отац њихов Зеведеј не само да имаше своју властиту лађу, већ држаше чак и слуге; а Јован напомиње мимогредно у своме јеванђељу, да га познаваше првосвештеник. То можемо разјаснити тијем, што он често одлажаше у Јерусалим, гдје распродаваше рибу, коју шиљаху амо из језера Галилејског. Бјеше то још готово младић и због чистоће своје вјере постаде љубимцем свог божанственог учитеља — „учеником, кога љубљаше Исус“. Али најважнији члан између те изабране тројице бјеше апостол, који заслужи већ по природи својој двапут му дано име стијене или пећине (Кифа — Петар), на којој се осниваше исповиједање Христа Богом. У њему нађе Христос најоданијег ученика и посљедоватеља, који не презаше ни пред чим, кад требаше показати своју љубав и преданост своју учитељу. Само отпадништво његово од Христа у страшни моменат Јудине издаје, бјеше тек повод најдубљем покајању, које још већма и коначно утврди у њему осјећај љубави и оданости према ономе, кога он први исповједи Христом, Сином Бога живог.

Избором дванаесторице апостола обиљежен је један између најодличнијих момената у јавном дјеловању Христовом. Доселе не проповиједаше он јавно, да има нови завјет замијенити стари завјет, и ако је већ у појединим случајевима истицао, да је то цијељ његова рада. Сад куцну час, да се јавно прогласе истине новог завјета и Спаситељ, окружен оданијем ученицима и посљедоватељима, који бјеху потребни да шире и проповиједaju истине царства небескога међу људима, не оклијеваше да открије пред њима и пред сакупљенијем народом све тајне и ризнице царства Божја, које он осниваше на земљи. Он то учини у значајној проповиједи на гори, која што но ријеч

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

садржи у себи потпуно изложење новозавјетног закона, за разлику од старозавјетног. Спаситељ одржа ту проповијед на гори, усљед чега и доби име своје, и предање, опредјељујући тачније само мјесто, показује на гору познату под именом „Рогова Хатинскијех“, која је удаљена по прилици два сата од Тиверијаде. Та се гора, са два вршка или главице своје, што но се уздижу околу шездесет стопа изнад долине, која их дијели, врло подудара са потанкостима јеванђелског причања. Није далеко од језера Галилејског, а нити јој се тешко успети на врхунац, а сјем тога је испод главица пољаница, гдје се моглоше скупити и поразмјештати слушаоци. Сам Христос сјеђаше, јамачно по обичају учитеља свога времена, на каквом повишем камену, да се моглоше разлијегати божанствени глас изнад сакупљена народа, пред који испредњачише новоизабрани апостоли, сједећи у дну ногу учитељевијех. Бјеше то важан збор основане цркве Христове. Он наличаше донекле на збор цркве старозавјетне пред гором Синајском; но тамо не трепетаху сами људи, већ дрхташе и сама природа од страшног присуства невидљивог Божанства; овдје се збиди људи до у подну ногу очовјечена Бога, који излијеваше ријечи љубави и милосрђа посрјед природе, која као да се сама одушевљаваше благовијешћу и ликоваше чекајући, да се опрости свог властитог проклетства, које лежи на њој због човјека. Узмемо ли да отпоче проповијед у саму зору, то злаћаше сунце својијем косијем зрацима унаоколо сав крај, са његовијем богатијем прољетнијем накитом, и са горе пружаше се оку дивна слика: на десно одсијеваше као огледало површина дивна језера са пробуђенијем животом у околнијем градовима и селима, која се нанизала по обали, а на сјеверу пушаше се величанствено у јутарњој магли силни Јермон, а његова се сенијегом покривена главица прелијеваше у равноврснијем бојама обасјана свијетлијем зрацима тек рођена сунца, и сва природа као да бјеше замрла у побожној тишини, да слуша проповијед о начелима царства Божјег на земљи.

Проповијед своју поче Христос набрајајући оне, који моглоше постати члановима новог царства и користити се правом на блаженство, које им се пружа.

У старом Мојсијевом закону бјеше обловљено право на изабрано царство Јоховино

тјелеснијем и у опште спољашњијем својствима и знацима људскијем — њиховијем происхођењем од Аврама и тиме, да ли бјеху обрешани. И та тек својства даваху право на она преимућства, која бјеху јединственом својином царства Јеховина. У новом царству немају спољашња својства никакве важности и све зависи од унутрашњег достојанства човјекова, које и јест извор блаженства. У том смислу прије свега „*благо вама који сте сиромашни духом, јер је ваше царство Божје*“. Како би могли ући у царство Божје, нужно је прије свега да увидимо своје духовно сиромаштво, да увидимо како смо далеко од првоначелног духовног савршенства и тек онда постаје човјек достојан више помоћи, која му помаже, да постигне тај велики циљ. Ту се проповиједаше сасвијем ново животно начело, које се разликоваше од оног, којијем се руководило човјештво у старом свијету, кад људи из охолости уображаваху себи да су духовно богати, а међутијем не само да не бјеше то богатство правијем богатством (како се то послјије показа. — Дј. ап. 17.) већ сметаше у исти мах човјеку, да стече оно право духовно богатство, које проповиједашу Христос и његови апостоли. Но кад човјек увиди своје духовно сиромаштво и схвати како је далеко од свог циља, њега и нехотице обузима туга, што је толико недостојан, и „*благо вама који плачете, јер ќете се утјешити*“ т. ј. добиће најприје ту „утјеху“, коју ишчекиваху у Израиљу сви, који право вјероваше (Лук. 2. 25.). Увидивши недостојност своју и очистивши се од гријеха, постаје човјек кротак и смирен и „*благо крошкима, јер ќе наслиједити земљу*“. У старом свијету газдоваху охоли и силници, уграбивши силом, огњем и мачем земљу као наслијеђе своје, а сад настаде вријеме, да господује смиреност, коју су врлину презирали у старо доба; куцну час, да она баш прими земљу у наслијеђе своје. Како је у старо доба у опште господовало начело насилја, то остаде често правда или правичност краткијех рукава и много бјеше онијех, који бијаху „*гладни и жедни правде*“. Тада беху они најнесретнији људи, али сад су „*блажени, јер ќе се наситити*“, пошто ќе ново царство бити оваплоћење правде.

Поред господства правде мораће господовати и милост, јер су милост и правда као двије рођене сестре у области врлине, и за

то: „*благо милостивима, јер ће бити помилувани*“. Али да постигне човјек те врлине, мора прије свега очистити срце своје од сваког гријеха, од свега што је нечисто и ниско, и тада ће му пасти у дио блаженство о коме и не помишљаху у старом завјету, и: „*благо онима који су чистога срца, јер ће Бога видјети*“. Постигавши већ тај степен савршенства, губи човјек сваки узрок и постаје неспособан да мрзи ближњег, осјећа да је брат са свима људима и тежиће да завлада свеопшти мир на земљи. И за то „*благо онима који граде мир, јер ће се синови Божји назвати*“ т. ј. учесницима оног синовства, кога синовства бјеше највећи представник Син Божји,

који дође да измири небо са земљом, човјека са Богом. Свакако да ће се увођењу мира и правде на земљи, која бјеше хиљадама година проприштем сваковрснијех насиља, братоубијстава и неправде, одупријети представници старог царства и они ће гонити и прогонити нове проповиједнике, али: „*благо прогнанима правде ради, јер је њихово царство небеско*“. „*Благо вама, заврши Христос, „ако вас узасрамоте и усирогоне и реку на вас свакојаксе рђаве ријечи лажући, мене ради. Радуйте се и веселите се, јер је велика плаша ваша на небесима, јер су тако прогнали пророке и рије вас*“.

(Наставиће се).

Учитељске дужности у погледу црквено-словенског језика и црквеног појања.

„Висока кр. зем. влада, одјел за богоштовље и наставу, дознала је, да многи учитељи нижих пучких школа нерадо обучавају школску младеж грч. ист. вјере у црквено-славенским језику и црквеном појању, услијед чега се богослужења у источно-православним црквама обављати не могу.

Пошто споменуте дисциплине према § 50. школ. закона од 31. листопада 1888. у ред наставних предмета ниже пучке школе спадају, позива се кр. жуп. област, да подчињено си учитељство грчко-источне вјере опомене на марно и савјесно вршење дужности гледе црквено-славенскога језика и црквеног појања, а кр. школ. надзорници имати ће над тим бдити, да се тој опомени у пуној мјери задовољава.“

Тако дословце гласи наредба високе кр. зем. владе од 15. јула о. г. број 8842.

Ако уважимо околност, да су тужбе на лош рад и успех у овим предметима јако учестале, онда свакако поздравити морамо ову наредбу, која донекле потврђује знамените речи пресв. г. одј. предстојника Кршњавија, изречене пригодном надзорничке конференције, на име: *да између конфесионалне и комуналне школе не смије бити друге разлике, до ли те: да оном управљају црквено-народне аутономне, а овом земаљске области.* Још је спомена вредна и друга изјава пресв. г. предстојника, кад рече, *да му је све једно, биле*

школе верозаконске или комуналне, једино тражи, да оне буду добре.

А кад су школе добре? Без сумње онда, кад одговарају савременим захтевима, које на школу стављају сви културни и сви хришћански народи.

Из установа на којима се темељи свеколико плодно деловање данашње комуналне школе у Хрватској и Славонији, увиђа се, да је као најпреча, најважнија дужност тој школи: *васпитати децу морално и религиозно*; то је алфа и омега сваког новијег, па и нашег школског закона; то је вечити идеал најумнијих педагошких радника; то је звезда преходница, која води трудбенике на пољу васпитања у светом и узвишеном њиховом раду, — на прави пут до земаљске и небеске среће. И ако су религиозна чувства одсејал човечјег унутрашњег душевног живота; и ако се религиозност као и свака друга врлина најјаче буди и негује живим примером, то је црквено-словенско читање и православно преумилно наше пјеније ипак једно снажно и врло моћно средство за буђење чувства побожности и религиозности, средство које може много да допринесе душевном покоју и задовољству, оспособљавајући правоверне за разумевање светога писма и свете науке, коју нам даје добра наша мајка св. православна црква у језику црквено-словенском.

Учитељ, који право схваћа васпитну вред-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ност ових двају предмета, неговао их је без сумње правом вољом, а награда биће му народно признање и сопствено уверење, да се ова нова наредба њега не тиче, но да је она нужно подстицало немарнику, а у дужности му најсветијој и најплеменитијој.

Нерадена има сваки сталеж, па од њега не може да се очисти ни сталеж учитељски. Али су крај ових занемаривању цркв словенског језика и црквеног појања, рекао бих, у многоме криве и неке ниже области, неки надзорни органи, који као да интенцијама високе владе не иду у свему на сустрет. Или како да протумачимо згоде и незгоде које се нама на очиглед сваки дан догађају? Учитељ у Буковцу не зна и неће да научи појање. И тај учитељ, у место да дође у Витојевце, где српске цркве нема, — премешта се у веће село, у Грк, и постаје онде равнајућим учитељем. Други опет у Шуљму тера исто, а „казне ради“ премешта се у Добринце, у много веће село, да онде постигне степен равн. учитеља, што у Шуљму не би постићи могао. Сличних примера имаде и више, али за илустрацију фактичнога, несрећнога овога стања, нека буду доста и ова два случаја. Међу тим, Добановци и Ст. Пазува, већ су се скоро навикли, да од својих појаца-учитеља слушају „соимишче“ место „сонмишче“ „турци“ место „Тројици“* и т. д. а да је то профанација највеће народне светиње, — ваљда тек не треба да речем. — Комуналне наше школе, нису школе безверске, а наредбама је јасно изречено, да учитељи имају свештенику ићи на руку; само је невоља што се ти учитељи довољно не оспособљавају за вршење својих црквених дужности. Верозаконски немар и нехај однеговао је Францеској Равашоле, Казерије и друге зверове људскога облика, а ко о томе рачуна води, ко премешља о срећи свога народа и домовине своје, тај ће драговољно прионути уз два ова предмета, која су

* Можда ће ово прочитати и г. Кршњави у Загребу и г. поджупан Јурковић у Вуковару. Па хоће ли испитати ко је свему томе крив? Ко је крив томе, да се по школама сремске жупаније шири, од неког времена, незнање црквеног певања, а за певницама православних српских храмова да су занемали појци учитељи? Ко ли је „покровитељ“ таквих учитеља у сремској жупанији? Требало би га пронаћи, — а он се сам собом каже —, и.....

Ур.

од еминентне вредности за оплеменење срца и душе у наше узданице, у наше дечице, нашег највећег блага. Без и мрве родољубља био би учитељ, коме би та два предмета били сињи терет, мимо остале „предмете од шале.“

И учевна основа за комуналне школе, — која је у осталом код нас изложена честој измени и промени — није за ова два предмета одредила довољан број сати. Један сат и за веронаук и за црквено-словенско читање и још к томе каталог, на коме учитељ „може“ предузимати цркв. словенско читање, то је и сувише мало, а да се младеж научи не само добро читати наше црквено писмо, него још и православно појање онако и у оном обиму, како је то вис. влада прихватила и одредити благоизволела на предлог нашег митрополитског школског савета. Старија сабраћа наша топе се од милина, кад у хору запоју „Рождество твоје“ и „Дјева днес“, „Во Јордање“ и „Тебје одјејущагосја“ и т. д. а за што да потомство мање ужива благодати, које му пружа вера и закон његов, које он треба да разуме, схваћа и уважава, а да тако постане веран син своје цркве и користан члан људскога друштва, што сваки, па и наш закон за комуналне школе захтева. А ако је школа занемарила своју дужност са стране верске, онда је промашила своју цел, онда не одговара својој намени, а грешни против закона школског, грешни против закона и божјег и царског, а тај грех светио би се, а пре а после, на људству самом. — Оснажени таким убеђењем радосно поздрављамо у уводу споменуту наредбу,** а сачекаћемо да се осведочимо у колико ће успети уз надзор, који се међу учитељством у Срему држи за врло строг, но који се међу тим баш са ове стране показао више него благ.

Пјестун.

** Наредба и интенција резина, сама по себи заслуживала би хвалу. Али питање је, да ли се тој наредби у опште може удовољити? Не може, јер сви учитељи, па и надзорни органи, не знају црквено певање. Учитељи сви не знају ни црквено-словенски читати. Дакле? Најпре учитеље научити, па онда од ових захтевати да науче другог. — У колико се пак та наредба односи на учитеље и надзорнике, који све то знају и који могу другог научити и контролисати, и ми ју радосно поздрављамо. Не остала само на папиру, него задовољила интенцију, која ју је издала; задовољила и нас све, који смо и сувише већ незадовољни.

Ур.

БЕСМРТНОСТ ДУШЕ.

Проповијед Оца Августина од Монтефелтра.

С талијанског превео Јован Узелац, свештеник.

(Наставак).

Било би тешко овај факат доказати, кад би се рекло, да уврједа није далеко од нас, господо! Ја вас питам, зашто је овај осјећај, ако се све свршује са нашим тијелом? Зашто кривца мучи грижа савјести? А како се осјећај овај буди при постели, на којој се са смрти бори драга нам особа! *Тако је тешко, говораше једна племенита душа, тако је тешко вјеровати, да они, које љубимо, морају умријети; немогуће је мислити, да их никад не ћемо видети више.*

И тако срце само по себи доказује своју бесмртност; јер без сумње природа, која нам је дала ову наду, даће нам и њено остварење. Заиста, господо, кад будете имали пред собом тијело миле вам особе, вашег оца, ваше мајке, вашег брата, вашег сина, вашег пријатеља; кад видите блиједо и укочено оно лице, које вам се смијенило са толиком добротом; кад видите, да је угашен сјај оних очију, које се нијесу хтјеле никад затворити, само да вас непрестано гледе; кад осјетите ледену, и за пољупце ваше неосјетљиву ону руку, која вас стискаваше са толиком њежности; кад видите затворена она уста, из којих излажаху тако добре ријечи, тако свети савјети; кад чујете око вас ону кобну ријеч: *мртав је, мртав је*: хоћете ли моћи казати: *све је свршено, ја га никад више не ћу видети, никад више?*

Ви не ћете то казати, не ћете моћи то казати; већ ћете узвикнути: „Да, ја ћу га видети; ја ћу видети мога оца, видићу моју мајку, мог брата, мог сина, мог пријатеља“; да, кад га не би морали видети, имали би потпуно право обратити се Богу и рећи: Ти си ме варао, јер си ставио у мене љубав, која је саму себе варала.

Онда, господо, Бог не би био Отац људи, већ тиран; и шта би био живот, што нам га је дао? Био би само поруга. Ово биће нама толико мило, са смрти свршило би за увијек; ова душа, која је тако уско била са нашом спојена, угасила би се у ништа.

Како?... Послије овог тако кратког, тако мучног жића не би било ништа више?!...

Ал', господо, дакле љубав, пријатељство били би само илузија, истина и правда била би само уображење?

Нитко не би могао мислити ил' казати ово, а да не ућутка најплеменитије инстинкте срца свога. Шта да кажемо о оном осјећају, који се буди у нама поред гроба; о оном осјећању и штовању, које сви показују пред раком? Можда једно зрно праха заслужује наше дивљење и нашу љубав? Не! јер неки унутарњи глас каже нам, да све није свршено у гробу, и да је смрт само једно славно преображење. Отуда је и ово поштовање гроба тако живо код свих народа, јер је код свих народа укоријењено освједочење и увјерење, да нешто преживљује смрт, а то не може бити материја, јер се материја распада у гробу; то је душа која је дух, живот, то је бесмртна душа. С тога је казао Русо: „Све оштроумље метафизике не баца ме ни један само часак у сумњу о бесмртности моје душе; ја је осјећам, ја у њу вјерујем; ја се у њу надам, ја је хоћу, ја ћу је бранити до последњег даха.“

И с тога што вјера у бесмртност постоји код свих народа, она је члан симбола рода људског. Св. Августин говори, да је то освједочење оно, чему нас све природа учи, оно што је човјек познавао од почетка цивилизације до данас; оно о чем цјева пастир у лугу, свештеник у светилинту, оно, што исповиједају сви народи на земљи.

Аврам, жртвујући свог сина, тјеш се надом у васкрснуће; Товија обећава сину живот вјечни, Јов напуштен од свију, тјеш се што ће ускрнути из гроба, Макавеји дају своје удове мучитељем говорећи: Бог ће нам их успоставити, и вратив се Антиоху рекоше: „Ти ћеш се подигнути да умреш.“

Химне исалмопјеваца, пјесме пророка не престају славити радости праведна човјека славом овјенчана, а пријетити злима са проклетством божјим. Калдеји уче, да имају звијезде, гђе се зли казне а добри награђују; Египћани, Грци, Персијанци вјерују у њихове Елизејске пољане и њивов Тартар. А Римљани? Доста је читати

Тускулане Цицеронове и Енеиду Виргилову, па да видимо шта су они мислили. То је вјеровање по свуда, премда у разним формама. Дакле, Бог је хтјео урезати у дно душе ријеч *бесмртност*, затим створити од ње луч, да свијетли у највећим тминама и у најудаљенијим крајевима.

Зађете ли у шуме новог свијета, наћи ћете тамо матер, која је објесила о гране дрвета колијевку дјетета свога, те ју њежно њиха, јер као што она каже, може лакше повратити душу милог сина свога.

На сувим обалама Африке, дивљи Хотентет ставља на тетиву и лук стрјелицу за борбу у земљи душа.

Па кад сиромашни дивљаци мисле да чују међу облацима, при дувању вјетра, плач душе њихових милих, и та заблуда, која измјењује прави појам о бесмртности, да л' тај исти појам не изјављује.

Кад сиромашна мати Индијанка иде, да са сузама својима лијева млијeko на гроб дјетета свога; када на гроб погинулог на бојном пољу носе другови његови јело, као да душа његова потребује хране... па да л' све те велике заблуде не доказују можда, да се још од најпримитивнијих времена вјеровало, да душа преживљује тијело?

И ова свеопшта једномишљеност, овај глас свих људи, неће ли бити глас истине?

Све су се страсти подигле, да ишчупају из срца глас овај, ал никад успјеле нијесу; дакле тај глас не ће бити истинит?

Како? Господо, да л' ова једномишљеност, која проповиједа бесмртност, може бити немоћна?

Кад би то био глас појединца, могли би посумњати у њ, ал то је глас рода људског. Кад би то био само глас рода људског, још би могли бити збуњени, ал то је глас божји! Божји? Ето доказа, на који се позивију они, који се опиру бесмртности душе. Они кажу: Бог може дакле уништити нашу душу, и не знамо хоће ли ил' не ће ли ју спасти.

Пустимо на страну то, да л' Бог може ил не може уништити нашу душу; нама је доста навести необориве доказе, да он то неће учинити.

Кад ми помињемо узвишено име божје, разумијевамо биће савршено, биће, које сједињује у себи сва својства: *мудрост, доброту, светост, правду*.

Ал' гдје би била ова савршенства божја, кад би се све смрћу нашем свршавало? Гдје би

била, господо, она премудрост, доброта, светост, она правда?

На првом мјесту, гдје би била мудрост божја?

Бог је дао човјеку закон, који је израз и мјера дужности: сваки закон мора имати своју санкцију.

Ал' ако се све свршује нашом смрћу, гдје би се нашла та санкција? Можда у људским законима? О колико се злочина у мраку збива! Колико ли злочина избјегне закону!

Да л' ће та санкција бити у јавном мњењу? Ал колико чина ослобађа мњење, које би требало осудити! Колико ли их осуђује, које би требало опростити! Хоће ли онда та санкција бити у савјести? Ал шта је савјест, него огледало другог живота, који се подиже, да пријети кривцу? Не знате ли, да савјест слаби код оног, који огрезне у гријеху? Не знате ли, да се грижа савјести буди у моменту смрти?

И тако да се отклони грижа савјести, било би доста мало отрова, један револвер и ето свега! Тад би Бог и друштво, мјесто да нађу кривца, нашли лешину.

Гдје, гдје се дакле налази ова санкција закона Божјег?

Да ли можда у миру, који настаје вршењем дужности и врлина, оним вршењем, које, као што св. Апостол Павле каже, прати највиши мир?

Ал колико врлина, којима се диви природа људска, не би могле мислити на ову награду!

Гдје би била награда јунаштва, пожртвовности? Један је човјек доведен пред тирана, стављен на грозне муке, иемијан, поруган, зостављен... Тиранин му виче: *Одреци се твоје вјере ил умри*. Он ћути, трпи, умире; умире за вјеру своју.

Ал' гдје је награда овог мученика?

Млади војник је у близини непријатељској: напусти ли своје мјесто спашће живот... Ал' му је војековоћа рекао: Остани на твом мјесту, умри за част војске, за славу заставе, за спас, за слободу домовине. И он умире.

А гдје, гдје је награда овог младог јунака?

Говори се о њему! Ал' шта то вриједи, што се говори о њему, кад од њега не остаје ништа више? Шта вриједи, да положете на гроб његов ловорове вијенце и цвијеће, да сузама полијевате земљу, која крије лешину, кад њега нема више? Ох! лијепо је жртвовати живот за спас, за слободу домовине, лијепо је, узвишено је,

вриједно је поштовања, ал само, ако душа живи
послије тијела!

Јер кад то не би било, онај војник, који се жестоко и смјело баца у средину непријатеља, учинио би лудо и требало би му отргнути са груди медаљу за храброст војничку.

Ако се све свршује смрћу, живот је садањи само и једино добро; а онда све пропада, не само домовина већ и човјечанство.

Дакле треба да је душа сједињена с тијелом. Ову мудрост божју можете посматрати, господо, и с труге стране, и имаћете исти закључак.

Зашто би Бог створио човјека, да га уништи? Зашто би дао човјеку, да прође мало времена пред сјајном зраком сунца, међу дивотама створења, да га затим уништи?

Створити га уништити, не би ли то био дјетињски посао? Па зашто би уништио моју душу, кад се ништа не може уништити на овом свијету? Узмите један атом, можете га дијелити, резати, ал уништити никад. Да л' душа сама мора бити уништена? Зрно пијеска са обале мора говори вам: Послије толико окретања, ба-

(Свршиће се)

КЊИЖЕВНЕ ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

(Наставак).

Дан дањи владају у свијету махом нове идеје, на свијем линијама, у свијем односима јавног и приватног живота. Оне су творевине људског ума. Не пита се каквог су карактера. Није баш важно знати најприје то. Главно је констатовати да постоје. Па је ли свештенство дужно, да те идеје прати, да се с њима упознаје или пак сав његов позив треба да се састоји само у старању, како ће што правилније обавити разне свештено-радње? Још би могло бити оправдано и тако поступање, кад би било истинито, да те идеје остају у главама својих творца, у кабинетима, у лабораторијумима, или у уском кругу пријатеља по алату и занату, када оне не би стајале ни у каквој свези, т. ј. када не би утицале и на религијозно-наравствени живот народа. Ну зна се да бива друкчије. Нове идеје популаризују се. Оне свуда налазе своје мисионаре, апостоле, док најпошље мало по мало не постану својина цијелога друштва. И ништа их на путу

циано од плиме и осјеке мора, избјегавши валу бијесног Оцеана, послије толико вјекова *сво ме!*

А душа моја мора ишчезнути за увијек? Овај човјек, који види, осјећа, ужива љепоте васионе; овај човјек, који љуби, који позна истину, добро, лијепо; овај човјек, који љуби, познаје Бога, слави га, клања му се... овај човјек мора ишчезнути у гробу? Ох! човјек би дакле имао судбину животиње, којом се служи; судбину биљке, коју погама својима гази? Не, иначе би мање трајао од дјела свога, јер он подиже дуготрајне споменике, који трају кроз дуге низове вијекова. Ето Рафаела и Микел-Анђела, пред њиховим ремек-дјелима, пред Преображењем и Мојсијем, кад су их довршили, на зар су их могли у прах бацити? Не, они су рекли: живите на славу нашу, на славу умјетности, славу религије.

Зар би Бог употребио моћ своју, да створи човјека, ово ремек-дјело своје, да га за тим уништи? Онда би видели у Богу Биће непојмљиво: његово би занимање било, давати живот милионима душа, да их толико опет уништи.

У другом случају: гдје би била доброта и светост божја?

ширења не може зауставити. Све покрећу, стварају и претварају, свега се дотичу, свему дају други тип, нови вид и облик, а наравно не остављају на миру ни области религијозно-наравствене. На против, као да је ова најмилији приједмет, у више случајева, њихове синтезе и анализе. Па шта, зар свештенство да скрети руке на требнику и служабнику, на часловцу и псалтиру, а да се и не осврне на поток новијех мисли који крај њега жубори, да не погледа откуд он извире, куда тече, гдје увире? Свештеник је пастир душа, идеје су храна души. Пастир треба да зна све оне пашњаке, на којима ће стадо његово себе наситити или отровати. Не, свештенство не смије изостати иза својег вијека. Нико њега не сили да све идеје прими за непобитне истине. Многе су од њих несталне, погрјешне, неправедне, лажне. Али и свештеник треба да зна, шта покреће јавно мишљење, онђу свијест, какве идеје ствара људски ум, како се оне

у животу очитују и примијењују, треба да зна ради тога, да и сâм поможе њиховом ширењу, ако су истините и корисне, или да их сузбија и гуши, ако су штетне и лажне.

А има ли заиста таквих идеја, које стоје у непосредном одношају с религијом, које дакле заслужују, ако не с чега другог а оно за то пажњу свештенства? Још те како! Негативан одговор на ово питање могао би дати недотупаван ум, онај, који не прати или не ће да прати стања данашњијех наука. Није ово згода, све кад бих ја за то и дорастао, све кад бих знао да не ћу проиграти просвијећене пажње својих високијех слушалаца, кад би то и била главна задаћа моја, да се упуштам у пријеглед и оцјену стања тога, стања толиког мноштва наука сваке врсте, које сад на један сад на други начин, час посредно час непосредно, засецају у сферу религијску. На ту тему пишу се дебеле књиге, а перо ауторово треба да је добро извјецбано. Кома н. пр. нијесу познате антихришћанске доктрине материјализма, и теорије разних критичкијех школа, које себи ставише за задатак да побију св. Писмо, и да створе систему којој је цијел — унижење божанског Лица Спаситељског, да Га уврете у ред обичнијех учитеља и законодаваца људскијех, или чак да претворе историју земаљског живота Његовог у прости мит, у појетичку измишљотину?.... А камо опет теорије практичног живота, кроз и кроз протурелигијозне, које би хтјеле сав данашњи друштвени сустав окренути тумбе?.... Али ко ће све да изброји?! Ланац је дуг и предуг.

Сад запитајмо: је ли наше старо свештенство било познато с тијем новинама, т. ј. је ли оно било тако васпитано, да их је могло, ако не што друго, а оно барем разумијевати? Тешко, судећи по томе, како су у нашој старој клирикалној школи свјетске науке предаване, из којих су више-мање све те нове идеје поникле и развиле се. Међу тијем, резултатима до којих је свјетска наука дошла и долази, могуће је дати двојаки правац у самој науци богословској. Или се они могу приводити за потврду и објашњење Богом откривенијех истина, или се помоћу њих могу обарати сама њихова доказивања и тврдње, противне богословљу.

* * *

Све је ово увидјело бистро и проницаво око блаженог спомена епископа Стефана Кнежевића. Он је опазио, да система у бившој клирикалној

школи није више одговарала данашњијем културнијем захтјевима и потребама цркве, — једно за то, што својим васпитаницима она није давала, нити је могла дати довољно опћег образовања, а друго што ни предавања самијех богословскијех приједмета, поради оскудице нужнијех предходнијех познавања свјетскијех наука, нијесу могла бити стављена на ширу основу. Отуд потреба да се даде други правац научној спреми будућијех свештеника, бјеше ствар доказана и очита. Још је само требало размислити и ријешити какав. Најпосље смисли епископ Стефан, да и васпитање кандидата свештеничкијех треба подијелити на два засебна перијода: у претходно-опћи — гимназијски, и завршно-специјални — богословски, да се дакле у том смислу и правцу има реорганизовати клирикална школа.

На његов приједлог, управљени у овом смислу, Његово ц. и кр. Апост. Величанство благоизволило је најмилостивије наредити, да се клирикална школа са свијем преуреди, и својом одлуком од 14. окт. 1860. год. расположити, да се у напријед у богословију примају само они младићи, који су свршили нижу гимназију. А да се младијем Србима далматинскијем пружи могућност учења гимназије, у исто вријеме наређено је било, да се државне стипендије, које су дотле давале онима који су ступали у клирикалну школу, у напријед, почињући од школ. 1860./61. год. удцјељују само младићима, који ће гимназију учити. Коначну пак наредбу у погледу реорганизације клирикалне школе, придржало је Његово Величанство издати у згодније вријеме. И тако, већ свршетком 1863./64. год. бјеше спремно неколико младића са нижом гимназијом да ступе у богословију. Но како и толика претходна спрема није довољна за темељито стручно богословско израбањење, то је епископ Стефан поновио молбу своју на надлежном мјесту, иштући сада, да предложеници за свештенички чин сврше о државном трошку сву гимназију, а по том тек да ступе у богословију. И ово настојање његово буде увјенчано потпунијем успјехом врховном одлуком Његовог ц. и кр. Апост. Величанства од 25. окт. 1864. год., послје чега клирикална школа након 31 пуну годину постојања својега, као што горе рекох, дијелом у Шибенику а дијелом овдје у Задру, морала се затворити (1864. год.), да послје четири године, али под другијем именом, опет ступи

У живот, у живот нови под именом „Православни Богословски Завод“, и са бовијем планом, који је утврђен врховнијем ријешењем 5. јуна 1869. год., назад дакле пунијех 25 година, а по којем плану, с малијем промјенама, живи још и данас завод овај.

У главноме нови организацијони план овај садржи слиједече тачке: систематизира четири професорска мјеста с годишњом платом од фор. 840. Тачно опредјељује науке, које сачињавају потпуни курс богословског образовања кроз четири године. Све приједмете дијели у четири групе према броју професорских катедара, и одређује како ће се по годинама предавати, односно изучавати. За црквено пјеније с правилом одређује нарочитог учитеља с годишњом наградом од 200 фор. За заводску библиотеку годишњу дотацију од 100 фор. За професоре могу се поставити само они кандидати, који су свршили испит зрелости и један потпуно уређени богословски завод, а последије претходног конкурсуалног испита. У сјеменишту, спојеном с богословским заводом, систематизирају се 40 питомачкијех мјеста за обје епархије, ову и бокоторску, која већ тада бјеше у изгледу да ће се основати, и то 20 за ученике гимназије, а 20 за слушаоце богословије. Два питомачка мјеста из броја ових пошљедњијех могу заузети младићи из Црне Горе, Боене и Херцеговине.

Чим се завод отворио, почетком шк. 1869./70. године (I. разред), одмах је у живот ступио и овај план, који се имао потпуно активирати 1872./73. Течајем првијех двију година бијаху постављени, што је у плану предвиђено било,

привремени професори, који не имађаху новом уредбом прописане квалификације. Међу тијем, учачу на страни, у Русији, у кијевској и петроградској духовној академији, — пошто тада не бјеше могуће у нашој држави да се спреме, — од почетка школ. 1867./68. год. два млада човјека, Далматинца, који су по свршетку наука имали заузети на овом заводу професорске катедре.

Требало је на сад установљеној основи богословском изображењу младог свештеничког нараштаја дати нови поглед и полет. Ну зна се, да и најбоља уредба ништа не вреди, нема ли је ко да изведе. У противном случају она служи више на сметњу, него на што друго, више на штету него на корист.

Крајем школ. 1870./71. године враћају се она два млада академика у отаџбину своју. Православни Срби далматински примају раширенијех руку своје жељно очекиванс синове. Велика љубав, велике и наде. И они заузимају професорска мјеста у заводу почетком 1871./72. године. Један од њих давно је већ пред судом неуминого Судије, а други, потпуно здрав и крјепак, стоји данас, ово су већ четири године, на челу завода, као његов врховни надзорник и управитељ. То је Преосвештени епископ Никодим, с чијим је мало да не дваестгодишњијем професоровањем најтјешње спојена сва историја и судба овог православног богословског училишта за пошљедњијех 25 година. Касније придонао је к њима из митрополије карловачке и трећи професор, с једнаком академском спремом.

(Наставиће се).

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (Школска заклада Кузмана Папулића у Иригу.) О тој заклади доноси „Школски Лист“ ово: У убавом српском месту Иригу, где су негда гласовите и знатне вероисповедне српске школе биле, а сад су по невољи покомунарене, — под руковањем православне српске црквене општине постоји заклада за подизање и издржавање православне српске женске школе. Ова заклада има главницу од 22.451 фор. 89 п. — Архидијецезални школски одбор позвао је још прошле године црквену општину

у Иригу, да изјави какву би школу она желела из прихода ове закладе установити и колику би своту годишње могла на издржавање те школе из горње закладе трошити. Речена општина одговорила је не давно, да се за ову школску годину још не може никаква школа установити, пошто најпре треба да се закладна кућа оправи и за школске потребе удеси.

— († Професор Чизман.) У Бечу преминуо је 23. августа (3. септ.) о. г. напрасном смрћу др. Јосиф витез Чизман, дворски саветник и професор црквеног права у бечком свеучилишту.

Професор Чизман (Zhishman) био је прави Словенац из Љубљане, где се родио 1820. године. Као сиромашан ђак дошао је г. 1839. у Беч, где је најпре изучио права, за тим повесницу и класичне језике, те је г. 1851 испитан за гимназијског професора. Г. 1853. именован је професором у Терезијануму, где је остао до 1867. г.; те године позван је за професора источно-православног црквеног права у бечко свеучилиште, а уједно му је поверено, да краљевића Рудолфа поучава у класичним језицима, географији и повесници. Касније је краљевићу предавао и црквено право.

Професор Чизман био је у Аустрији први ауторитет у православном црквеном праву, које је темељно проучио, те га је бечка влада у сваком важијем питању, које се тичало православне цркве, питала за савет и поверавала му у том погледу разне извештаје за израђивање. На темељу тих извештаја спроведена је организација православних митрополија у Черновицу и Сарајеву, устројство православног теолошког факултета у Черновицу и источно-православног богословског семинара у Сарајеву (Рељеву).

Проф. Чизман радио је много на књижевном пољу, нарочито у струци црквеног права. Написао је велико дело о *брачном праву у православној цркви*, даље о синоду и епископалним звањима у правосл. црквама, и више мањих списа. За своје заслуге одликован је златном колајном за науку и уметност, орденом жељезне круне III. степена, насловом дворског саветника и управитељем царске породичне фидејкомисне књижице. Г. 1890. стављен је као професор у мир. Био је ванредно мио и благ, и прави отац својих слушаца, који су код њега ишли на предавања.

(Одликовање.) Читамо у званичном „Сарајевском Листу“, да је Његово цар. и краљ. Апостолско Величанство благоизволело превеликим решењем од 20. августа 1894. премилостиво подарити *архимандриту и игуману манастира Житомишљика*, у Херцеговини, *Симеону Тодоровићу*, витешки крст ордена Франца Јосифа

— (Избор учитеља на српској вишој девојачкој школи у Сомбору.) Српска црквена општина сомборска изабрала је на малу Госпојину *Стевана Коларића*, учитеља куманског, за учитеља на српској вишој девојачкој школи у Сомбору.

— (Положио стечајни испит.) Јављају нам из *Сент-Андреје*, да је 10. (22.) септембра о. г. *Димитрије Јанковић*, свршени богослов, положио с врло добрим успехом стечајни испит за получење парохијског звања.

— (Прираст душа у Фердину и статистички податци о парохији Фердинској.) За последњих 10 година т. ј. од 1884 до 1893 родило се свега: 635 душа а за то исто време умрло: 578 душа. Дакле прирастак за последњих 10 година износи 67 душа. — Концем 1884 године било је свега душа у Фердину: 1622. Кад би се томе додао прирастак за последњих 10 година онај прираст од 67 душа, било би свега 1689 душа. Али укупни број православних душа изнео је концем године 1893 само: 1423 душе. Ово ће можда чудно изгледати, али кад споменем, да се српски живаљ умалио поглавито исељењем у Србију, онда је сваком јасно, од куда да се умалило фердинско становништво скоро са 300 душа за последњих 10 година, кад је прираст 67 износио. Народ је наш у Банату обузела нека манија за исељавањем, али је то исељавање престало. Многи је увидео, да је боље седити код свога огњишта и стечено чувати, него тражити преко леба погаче. Многи се данас вратио натраг те је туђ слуга без где нечега а пре сеобе имао је сваки по нешто.

Прошле 1893 године родило се свега 71, а умрло 52 душе, од којих су двоје римокатолици. Прираст је 19 односно 21. Венчало се 9 пари. Причестило се и исповедило: 347 душа. Дивљих бракова беше: 23. Насагласних супруга: 3. Из православне вере није нико прешао у другу вероисповест, и обратно. Школу је походило до 100 деце а има их за школу обавезне 184, и 53 за повторну школу. Школа је комунална са једном учитељском снагом.

Црква фердинска је лена а сазидана је од 1851 до 1853 године. Први пут пропојана је св литургија 13. јула 1853 а тај дан је свагда храм цркве.

Парохијски дом не постоји; парохијална сесија постоји. Плата парохова јесте: штола и бир у нарави, који бир мора парох сам да куши.

Фердин спада у вршачку дијецезу, у протопопијат вршачки. У политичком погледу спада у торонталеку жупанију, срез алибунарски; последња је пошта: Добрица.

А Назарена? До ове године није њих Фердин познавао. Има већ 5 година, како се настанио један по народности Словак. Он је вршио „апостолеки“ рад, али му је посао трајаво ишао, јер никог није придобио. Он је по занимању: сувачар, дунђерин, зидар, све и сва је исепакао, али у „обраћању“ беше лоше среће. Ја сам нарочито назно на његов рад. Кад је видео, да му посао не иде од руке, он је ваљда тражио помоћи од своје браће из

околних места. И заједно, од великог поста долажаху му браћа у госте и ту по два дана пробавише по целу ноћ Богу се молећи. Нешто су и успели, али сам им сав успех покварио и сад је само један к Назарену-Словаку прешао. Но и овај ће се повратити. Назарени се појавише брзо у Фердину, али још их брже нестаде и нестаће. Околна браћа сад не долазе у Фердин.

Многи су ишли у њихову скупштину. Кад сам ја њихов поступак осудио, а они одусташе.

Фердин, 10. (22.) септембра 1894.

Сима Жигић,
парох администратор.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

— Срби у давнини. Написао Сима Лукин Лазич (Врач Погађач). Издање пишчево. У Загребу, штампарија Карла Албрехта 1894. — 8-на, стр. 232. — Цена 50 новчића или 1 круна или 1 динар. — Књига се може добити код писца у

Загребу, и у српским и хрватским књижарицама. Продавци и растуривачи имају 30% рабата. На нарудбину испод 10 књига, не даје се рабат.

Преч. г. г. вјероучитељима средњих школа.

Као прошле, тако ево и почетком ове школске године долазе ми поруке, да пошаљем за школску младеж „Историја хришћанске цркве“. Свој г. г. овим јављам, да немам ни једног екземплара те школске књиге, па да се не труде са порукама.

Хоће ли се пак доћи до новог издања те књиге и када — ја не знам казати ништа; ал могу само рећи, да до мене то не стоји. — „Литургика“ има још доста; али бих молио г. г. вјероучитеље и књижаре, да се са порукама не обраћају на мене, већ на мог сина, пароха *Никољу Живковића* (Staza, pošta Sunja).

У мал. Гомирију, 13. септ. 1894.

Гр. Н. Живковић.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 150 3—3

На српској основној тро-разредној верозаконској салашкој школи у *Мољу*, упражњена су два места учитеља, на која и учитељице компетовати могу, а плата је у готовом (за свако место) 300 фор. а. вр., 20 фор. у име огрева, пој ланца баште, слободан удобан стан са две собе, кујном и шталом.

Учитељу или учитељици ће у дужност спадати у школи законом прописане предмете предавати. На ова места могу се тражити они, који су сомборску учитељску школу свршили и испит из мађарског језика положили.

Молиоци имају своје молбенице поднети од данас за четири недеље овоме одбору.

Из седнице местног школ. одбора, држане у *Мољу* 28. августа 1894.

Школски Одбор.

Бр. 38 ex 1894. Шк. О. 161 1—3

СТЕЧАЈ.

На сомборској српској вероисповедној средредној мушкој школи, овим се стечај ради сталног попуњења једног учитељског места расписује.

Од компетената се тражи, да у сваком погледу имају законом прописану квалификацију.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 620 фор. а. вр. и 80 фор. у име станарине,

но са том примедбом, да ће сваки изабрани учитељ до закључно септембра месеца 1895. године само половину од горње плате т. ј. 350 ф. уживати за то, што ће се прва половина у смислу наредбе В. Ц. Н. Ш. Савета Ad 273 ex 1893. 44 ex 1894. и § а 1. зак. чл. XXXVI. ex 1893. државног закона удовици преминулог учитеља издавати.

Изабраном учитељу је дужност све прописане предмете у школи предавати, децу у цркву водити и њих тамо надзиравати, као и по потреби у цркви при св. богослужењу појати.

Рок стечају излази од првог дана уврштења у званичном листу „Српском Сиону“ па за шест недеља.

Ваљано инструиране молбенице ваља упутити овом Шк. Одбору.

Из седнице м. Школског Одбора, држане у *Сомбору* 8. (20.) септембра 1894. год.

Жарко Ј. Поповић,
перовођа.

Никола Ђ. Вукићевић,
председник.

Ad бр. К. 542/436 ex 1894.

157 2—3

Е Д И К Т.

Услед бракоразводне молбе *Тодора Бабића* из *Маркушице* против суируге му *Катарине роф. Теодоровић* сада непознатог боравишта, позива

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

се овим речена Катарина, да у року од 6 месеци рачунајући од првог уврштења едикта овог у новине, консисторији овој или сама лично предстане, или место садањег пребивања свога пријави, пошто ће се иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончати.

Из седнице Архиепископске Консисторије држане у Карловци 23. августа (4. септембра) 1894. год.

Архиепископска Консисторија.

СТЕЧАЈ. 156 3-3

Расписује се стечај на два упражњена стипендијска места за *техничаре* и *реалце* из закладе нар. добротвора Луке Миланковића и сестре му Марије Петровићке.

Стипендија износи на годину 500 фор., која се добија у 10 месечних obroка т. ј. од почетка до свршетка школске године.

Молби на та места ваља приложити: крштено писмо, лекарску сведоцбу о здрављу, сведоцбе о свршеним наукама и сведоцбу сиромаштва.

Ко жели добити једно од ових стипендијских места, нека поднесе молбу своју најдаље до 1. (13.) октобра о. г. потписаном одбору.

У Новом Саду 2. (14.) септембра 1894.

Црквени Одбор

српске православне црквено-школске општине новосадске.

СТЕЧАЈ. 159 1-3

Расписује се стечај на једно стипендијско место из закладе покојног Јефте Михајловића Јанковог. Стипендија састоји се из годишње 300 ф. ав. вр. коју своту питомац полугодишње у наточ прима. Проситељи стипендије имају своје молбенице подкренити:

1. Сведоцбom, да су православне вере, од срп. православних родитеља у Сомбору рођени или да су им родитељи најмање 10 година стално у Сомбору живили.

2. Сведоцбom о примерном владању.

3. Сведоцбom о положеном испиту зрелости.

4. Сведоцбom да су телесно потпуно здрави.

5. Сведоцбom о сиромашном стању.

Рок стечају траје до 20. октобра т. г. по нашем календару.

Молбенице се имају до одређеног рока под-писаним поднети.

У Сомбору, 11. септембра 1894.

Љубомир Купусаревић

окр. протопресвитер сомборски и председник управ. одбора закладе Јеф. Мих. Јанковог.

ЈАВНА ДРАЖБА. 160 1-1

Срп. правосл. црквена општина у *Каћу* издаваће своју на пијаци лежећу кућу (бивши шилдгерехтиггајт) за гостионицу или за другу какву радњу и трговину, састојећу из 5 соба, с кујном, спајзом, подрумом, шталом и шуном, зиданом леденицом и заједно с касапницом на 3 године, — почињући од 1. новембра 1894. по римском до последњег октобра 1897 г. — дана 2. (14.) октобра о. г. у 2 сата по подне на јавној дражби под закуп.

Закупници дужни су 25 фор. или 50 круна у име пишманлука положити. Ближи услови могу се сазнати у писарници срп. прав. црквене општине у *Каћу*.

Из седнице срп. правосл. црквене скупштине држане у *Каћу*, 8. (20.) септембра 1894.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 154 3-3

Оставком гђе Љубице Ђисловић, срп. нар. учитељице, овим се расписује стечај за *учитељицу* на срп. нар. вероисп. основној школи у *Св. Ђурђу* на Береју — *Bega Szt. György* — у торонт. жупанији.

Са тим местом скопчана је годишња плата у готовом новцу: 300 фор., за повторну школу 40 фор., два хвата тврдих дрва, два хвата сламе за огрев, 10 фор. у име баште, 6 фор. за писаћи прибор и слободан стан.

Изабраној учитељици спада у дужност, све в. ц. школ. уредбом прописане предмете у школи предавати.

Молбенице ваља до 25. септембра по ст. кал. црквено-школској општини послати, у који ће се дан и избор обавити.

Из седнице срп. прав. школског одбора, држане у *Бегу Св. Ђурђу* 29. августа 1894. год.

Душан Бошковић,
учитељ и перовођа.

Тома Бољач,
шк. председник.

За г. г. свештенике препоручујем врло финих и добрих

ШЕШИРА И ЂЕЛЕПУША

сопственог фабриката,

са разним најсолиднијим ценама, брзом и тачном послугом. Поруче са стране такођер обављам и шаљем с платом у наточ (*Nachnahme*). Молећи за многобројну посету

С поштовањем

Петар Маркуш, шеширџија

пређе А. Јекић и Маркуш

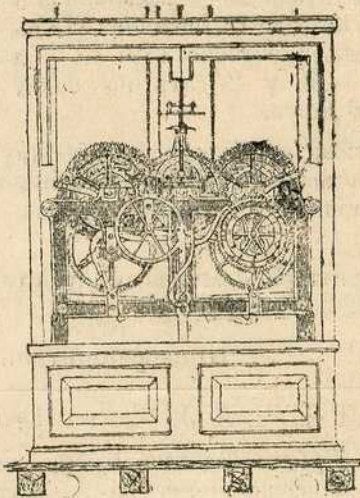
у кући госп. Николића бр. 16. на главној пијаци

155 3-3

у Новом Саду.

ТВОРНИЦА ВЕЛИКИХ САТОВА П. Ђ. ПАНТЕЛИЋА У ЗЕМУНУ.

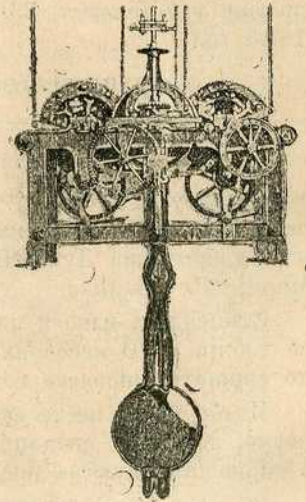

НОВЕ ТОРОЊСКЕ САТОВЕ

израђује за цркве, школе, магистрате и све јавне зграде по најновијој конструкцији (Drathseil & Stiftengang) и умереној цени, прима старе на оправку и реконструкцију.

Предрачуне шаље на захтевање бесплатно.

Сиромаштини и оштинама даје на отплату.

63

15—15

ЛИВНИЦА ЗВОНА И МЕТАЛА АНТОНА НОВОТНИЈА У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну. Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако, да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначаје са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваршину.

198 19 26

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожича у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Српској Манастирској Штампарији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Нови Сад. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Новом Саду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА